

Rövid helyesírási útmutató

Ez az útmutató nem helyettesíti A magyar helyesírás szabályaiban írtakat, pusztán a tapasztalat által kiszűrt, gyakori hibák kiküszöbölésében próbál segítséget nyújtani rövid, példákkal illusztrált fejtegetésekkel.

1. Egybe- és különírás

Az alapvető szabály az, hogy a főnévből álló összetételeket egybe kell írni. **Ha az összetétel kéttagú, akkor mindenképp egybeírjuk, nem számít, hány szótag** (és az sem, hogy milyen toldalék társul hozzá).

Pl.: *archiválástámogatás*
archiválástámogatási
kiképzőtiszt stb.

Ha kettőnél több tagú, akkor 6 szótagig egybe kell írni, mindegy, hány tagból áll.

Pl.: *szuperhősgúnya*
rádiószaküzlet stb.

A cífraság akkor kezdődik, amikor kettőnél **több tagú az összetétel, és 6 szótagnál hosszabb**. Ekkor az értelem szerinti kötőjelezés lép érvénybe.

Pl.: *zseb + rádió + szak + üzlet = zsebrádió-szaküzlet*
rend + szer + archiválás + támogatás = rendszerarchiválás-támogatás stb.
(Igen, a rendszer összetett szó, csakúgy, mint a műsor, a műfaj vagy a rendőr.)

A ragokat és jeleket a szótagszámításakor minden esetben figyelmen kívül kell hagyni. Amikor viszont egy 6 szótagú, 3 szóból álló összetételhez **képző** társul, akkor – mivel többnyire szófajt vált ilyenkor a szó – már ismét kötőjelezni kell. **Ezek alól kivétel az –i képző, az új szabályok szerint ez nem számít bele a szótagszámlálásba.** Az igekötőket akkor számítjuk bele a szótagszámlálásba, ha egynél több szótagból állnak. (Pl. a *költségelszámolás* kéttagú, a *költség-újralszámolás* már háromtagú összetételnek számít.)

Pl.: rend + szer + archiválás + -nak = *rendszerarchiválásnak*,
rend + szer + archiválás + -i = *rendszerarchiválási*, **DE**
rend + szer + archiválás + -beli = *rendszer-archiválásbeli*
rádió + szak + üzlet + -be = *rádiószaküzletbe*, **DE**
rádió + szak + üzlet + -beli = *rádió-szaküzletbeli*

Ezenkívül a -fajta, -féle, -nemű, -rét, -rétű, -szerű szavak nem képzőszerű utótagnak, hanem utótagnak, tehát összetételi tagnak számítanak. Így amikor a -szerű sz végű szóhoz járul, nem egyszerűsítjük a kétjegyű betűket (pl. *gipszszerű*).

A szótagszámolás után jön az újabb hibafaktor, a mozgószabályok. Ezekből hárommal is büszkélkedünk. Általában a második az, ami problémás.

Az első akkor lép életbe, **amikor egy kötőjellel már tagolt szóhoz újabb, szintén kötőjellel kapcsolandó utótag járul, az első kötőjelet** (mivel közzói alárendelő összetételekben két kötőjel egy összetett szóban nem lehet) **kihagyjuk**, vagyis az eredetileg kötőjelezett szórészt az új alakulatokban egybeírjuk.

Pl.: anyagcsere + vizsgálat = *anyagcsere-vizsgálat* (Eddig már az előbb is tiszta volt.), **DE**
anyagcsere-vizsgálat + kérés = *anyagcserevizsgálat-kérés*
kerek + asztal + konferencia = *kerekasztal-konferencia*, **DE**
kerekasztal-konferencia + rendezés = *kerekasztalkonferencia-rendezés*

A második mozgószabályunk azért cifra, mert ott **egy különírt szókapcsolat olyan utótagot kap, amely az egészhez járul. Ezért az egyébként különírandó előrészt az új alakulatban egybeírjuk, és ehhez az utótagot** (a szótagszámtól függetlenül) **kötőjellel kapcsoljuk.**

Pl.: hajlított + bútor = *hajlított bútor*, **DE**
hajlított + bútor + gyár = *hajlítottbútor-gyár*
hideg + víz = *hideg víz*, **DE**
hideg + víz + csap = *hidegvíz-csap*

A harmadik mozgószabály akkor lép életbe, amikor **két azonos utótagú összetétel különböző előtagja egymással mellérendelő kapcsolatba lép.**

Pl.: kutyabarátság + macskabarátság = *kutya-macska barátság*
fényjáték + árnyjáték = *fény-árny játék*
méhnyaki váladék + hüvelyi váladék = *méhnyaki-hüvelyi váladék*

Az anyagnevekre vonatkozó szabályok azt mondják, hogy az anyagnevet egybeírjuk a főnévvel, kivéve, ha bármelyik tag összetett.

Pl.: *papírkutya*, **DE** *papír zsebkendő*
fakanál, **DE** *tölgyfa kanál*

Az összetételekben ritkán alkalmazunk két kötőjelet. Ezek alól kivétel például az eleve kötőjelezett kémiai nevekhez kapcsolódó utótag.

Pl.: szén-monoxid + mérgezés = *szén-monoxid-mérgezés*
szén-dioxid + kibocsátás = *szén-dioxid-kibocsátás*

Újabb problémás fejezet **az -ó/-ő végű, folyamatos melléknévi igenevek kezelése**. Itt is hasonló a szabály az anyagnevekhez. Egybeírjuk őket, kivéve, ha valamelyik tag összetett, vagy a folyamatos melléknévi igenév az aktuális pillanat történését hivatott leírni, vagy nem hordoz semmiféle jelentésváltozást az egybeírás. Egybeírjuk azonban, ha a tárgy rendeltetésére, funkciójára utal a melléknévi igenév.

Pl.: vizsgálóorvos = foglalkozásnév, **DE**
vizsgáló orvos = egy orvos, aki épp vizsgálatot végez
zenélő óra (mert ha éppen nem zenél, akkor sem hordoz jelentésváltozást az egybeírás)
lélegeztetőgép (funkció)
bekapcsológomb, **DE** *bekapcsoló alapgomb*
tűzoltó készülék, **DE** *oltókészülék*
varrónő, **DE** *szuperhősgúnya-varró nő*

2. Vesszőhibák

Az senkinek nem új, hogy a felsorolásokat vesszővel választjuk el, továbbá az sem, hogy a tagmondatokat vesszővel választjuk el egymástól. A cifraság akkor fordul elő, amikor nem vesszük észre, hogy új predikatív szerkezet van, vagy nem látjuk, hogy nincs, és teszünk vesszőt, pedig nem kéne. Sokat segít, ha ilyenkor fejben elemezzük a mondatot.

Pl.: *Jutka átúszott a folyón, elvitte a fényképét innen a házból.* – Bár mindkét tagmondat alanya Jutka, a predikatív szerkezet különböző. Az állítmányoknak ugyanis (*átúszott, elvitte*) különböző bővítményeik vannak (*folyón, fényképét*).

A közbeékeléseknél is kell vessző a közbeékelte tagmondat előtt és után is.

Pl.: *Robin, mielőtt a batmobilba szállt volna, elment oda, ahova a király is gyalog jár.*

Ugyanakkor a 261. helyesírási szabály ezt mondja:

Ha a tagmondat közbeékelődése miatt vagy bármi más okból két kötőszó kerül egymás mellé, csak az első elé teszünk vesszőt.

Pl.: *Nyomtatásban, ha nincs megfelelő betű, és ha a nyomtatási eljárás a mellékjel pótlását nem teszi lehetővé, a mellékjelet elhagyjuk, az alapbetűt megtartjuk.*

Pókember lezúzza Doktor Octopust, és ha marad ereje, a Zöld Manó hátsóját is kiporolja.

Pókember a hálójárással előtt felölti ruháját, és hogy May néni ne tudja meg a titkát, az ablakon át távozik. (Ebből is látszik, hogy a hogy elé nem kell mindig vessző.)

A „mint” előtti vesszők:

Ez is tipikus hiba szokott lenni. A „mint” elé akkor teszünk vesszőt, ha hasonlítunk, nem pedig a „-ként” helyettesítésére használjuk.

Kivétel a „több” vagy „kevesebb” és a „mint” kombinációja. Itt akkor teszünk vesszőt, ha a hasonlítás mindkét eleme jelen van. A vessző elmarad, ha a „több mint” vagy „kevesebb mint” kifejezés a „majdnem” ellentétéként, a mondanivaló fokozására, erősítésére szolgál.

Hasonlítás: *Úgy nézel ki, mint egy mákos bejgli.
Erősebb vagyok, mint valaha.*

-ként értelemben: *Én mint a világ legokosabb embere elmondom, mi a stájsz.
Bruce Wayne mint Batman smúzolt Gordon felügyelővel.*

Több/kevesebb mint:

kell vessző: *65 több, mint 42, pedig az utóbbi az élet, a világmindenség meg minden.*

nem kell vessző: *A világ több mint 100 országában tartanak szkanderbajnokságokat
(vagy nem, ki tudja, nem jártam utána).*

Kérem, kérjük stb. előtti/utáni vesszők

Ha teljes értékű mondatokban a „kérem”, „kérjük” kifejezéseket megszólításként alkalmazzuk, vesszőzés szempontjából ugyanúgy kezeljük őket.

Pl. *Kérjük, lépjen kapcsolatba velünk, amennyiben kérdése, megjegyzése van.*

Amennyiben kérdése, megjegyzése van, kérem, ne tartsa magában.

Itt mindkét esetben behelyettesíthetnénk (a jelen dokumentumban már jól bejáratott) Pókember nevet, amitől a vesszőzés nem változna. (Legfeljebb Pókember lepődne meg, hogy magázzák.)

Pókember, lépjen kapcsolatba velünk, amennyiben kérdése, megjegyzése van.

Amennyiben kérdése, megjegyzése van, Pókember, ne tartsa magában.

DE:

Ezt már nem kérem.

Nem kérjük, hogy mindet megedd.

Itt viszont teljesen értelmetlen mondatokat kapnánk, ha a „kér” ragozott alakjai helyett Pókembert használnánk.

A vesszőzéshez tartozik egy örökérvényű, kivétel nélküli szabály is: az „illetve” az „illetőleg” és a „valamint” kötőszavak elé MINDEN ESETBEN vesszőt kell tenni. A „stb.” rövidítés elé viszont SOHA.

3. Rövidítések és mozaikszók:

A rövidítések és mozaikszók leggyakoribb hibái például, amikor a mozaikszók alkotóelemei közé vagy végére pontot teszünk. Ez nem helyes. Pl.: USA, nem pedig U.S.A.

A csupa nagybetűvel írt tulajdonnévi betűszók végén toldalékoláskor írásban nem nyújtjuk az *a, e, o* betűt: *az MTA-nak, az ELTE-n, az ETO-hoz, az USA-ban* stb., ellentétben az idegen eredetű kifejezésekkel (ha van hangértéke a szóvégi magánhangzónak).

Pl.: *A Placebo egy egészen kiváló zenekar.* **DE** *Steve Forrest, a 2009-ben a zenekarhoz csatlakozott dobos, nemrég kiszállt a Placebóból.*

Az általános forgalmi adó helyes rövidítése: *áfa*. Nem ÁFA, nem Áfa (csak a mondat elején).

A betűszókhoz és a tulajdonnévi összevonásokhoz kötőjellel kapcsoljuk az utótagot: *MTI-hír, PIN-kód, Orex-üzlet, URH-adás.*

4. Az idegen eredetű szavak:

Ezek toldalékolása legtöbbször gondot okoz. Az az általános szabály, hogy ha az utolsó betűnek van hangértéke, és az nem tér el nagyban a magyar kiejtéstől, akkor kötőjel nélkül kapcsoljuk a toldalékot.

Pl.: Iron Maiden -> *Iron Maidennel* (itt az -n hangnak van hangértéke a magyarban), **DE** Rousseau -> *Rousseau-val* (itt az -eau magyarul „ó”-ként ejtődik, ezért a kötőjelezés). Tehát attól, hogy az utolsó betűt nem ugyanúgy ejtjük, ahogy a magyarban, még nem feltétlenül kell kötőjelezni, pl. *Balzackal*.

Az angol „th” hangkapcsolat ilyen szempontból érdekes, mert itt nyilvánvalóan nincs hangértéke a „h”-nak például a Smith név végén, az Osiris szerint mégis így kéne toldalékolni: Smithszel. De én ebben nem vagyok hajlandó hinni. (És rendszerint az alábbi kikapuszerű megjegyzésre hivatkozom a 217. szabályból: *Ha az idegen írásmód szerint írt közszó vagy tulajdonnév végén hangérték nélküli (ún. néma) betű van, vagy ha az utolsó kiejtett hangot betűknek bonyolult, írásrendszerünkben szokatlan együttese jelöli, akkor a magyar toldalékot mindig kötőjellel fűzzük a szó testéhez.* Itt ugyanis nincs kifejtve, mi számít szokatlannak és/vagy bonyolultnak.)

5. Számnevek:

Ha a számokat számjeggyel írjuk, az öt- vagy ennél több jegyű számok írásában a számjegyeket a hátulról számított szokásos hármas számcsoportok szerint tagoljuk, s az egyes csoportokat szóközzel választjuk el egymástól: 1552, 5826, 9718 **DE:** 20 611, 353 864, 5 602 164 stb. Ilyenkor legtöbbször non-breaking space-t teszünk (Shift + Ctrl + Space a Wordben), hogy az esetleges sorvégi előfordulásnál ne csússzon szét a szám.

A sorszámnevek után – ha számjegyekkel írjuk őket – pontot teszünk: *1. osztály, 3. sor, 1978. évi, a 10–12. oldalon* stb. A pontot a toldalékokat kapcsoló kötőjel előtt is megtartjuk: *3.-nak futott be, a 8.-ba jár, a 10.-kel, a Tutaj u. 4.-ben* stb. **DE:** Keltezésnél az évet és a napot jelölő számjegyekhez a toldalékok pont nélkül, kötőjellel kapcsolódnak: *Pókember 1962-ben debütált az Amazing Fantasy 15. számában; április 4-ig vagy 4-éig sok víz lefolyik a Tiszán is* stb.

Az *elseje, elsején, elsejéig* stb. szóalakok számjegyes írása: *1-je, 1-jén, 1-jéig* stb. Az *elseji* v. *elsejei* szóalakok számjeggyel írva: *1-ji* v. *1-jei*.

Az „óta” szó megint tréfás, mert ez elé nem kell pont a keltezésnél, pl.: *Nem hallottam ilyen jó zenét 1989 óta, amikor is a Disintegration megjelent.*

A számok toldalékolásakor az a fő szabály, hogy amelyik hangot a szám még tartalmazza, azt nem kell kiírni: pl. *M0-s autópálya* (nullá-s), *DE M2-es*, *M3-as*. A –val/–vel ragokkal külön vigyázni kell, hiszen az hasonló az előtte levő mássalhangzóhoz, és nincs –el/–al ragunk. Tehát: *0-val*, *3-mal*, *4-gyel* osztunk.

A relációjelek szoktak még központosítási problémákat felvetni: előttük és utánuk mindig szóköz kell.

Pl.: $15 + 3 = 18$

Ugyanakkor sokszor a / jel megkavarhatja az értelmezést, de ez elé és után abban az esetben teszünk csak szóközöket, ha verssorok határát jelzi.

Pl.: *Mint lámpa, ha lecsavarom, / Ne élj, mikor nem akarom; / Ne szólj, ne sírj, e bonthatatlan / Börtönt ne lásd; / És én majd elvégzem magamban, / Hogy zsarnokságom megbocsásd.*

Celsius-fok: a fokjel előtt kell szóköz, a fokjel és a C között nem, azaz 30 °C . Viszont, ha szögekről beszélünk, a fokjel és a szám közé nem kell szóköz: *A háromszög belső szögeinek összege 180° , a négyszögeknél viszont ez a duplája, 360° .*

Azonban a + és – jelet nem matematikai operátorként, hanem előjelként használjuk, akkor nem kell szóköz: -30 °C .

6. Testreszabás, testreszabott, testre szabott stb.

Ezek variánsai szoktak még gondokat okozni. A 2009-es Akadémiai helyesírási szótár szerint, ha az „egyéni” jelentést hivatott kifejezni a szó, akkor egybe kell írni. A *testreszabás* viszont mindig egy szó, bármit jelentsen is.

Pl.: *A Pléhsuszter szépen testre szabta az Óriáskerék fegyverét, amely most már tökéletesen illeszkedik Mr. Wheel alakjához, így felveheti a harcot Pókemberrel és Rakéta Robival.*

A nadrágom derékban kicsit szűk, de egyébként szépen testre szabott.

A testreszabott varróprogram-beállításokkal könnyebben készíthetünk testre szabott mackófelsőket.

7. Ami és amely

Ez nem annyira helyesírási, inkább nyelvhelyességi kérdés. Az „ami” és az „amely” utalószavak használata is gyakran probléma forrása. Az „amely” az előző mondat egy konkrét mondatrészére, az „ami” pedig a predikatív szerkezetre utal vissza. A különbség talán az alábbi példával szemléltethető a legjobban:

Elofvasta a levelet, ami felháborított. – Itt az elolvasás ténye háborított fel engem.

Elofvasta a levelet, amely felháborított. – Itt pedig a levél háborított fel, amelyet elolvastak.

8. Rövidtávú vs. rövid távú stb.

Gyakori hiba a rövid távú és rövidtávú, hosszú távú és hosszútávú, illetve a középtávú szavak írásmódjának keverése. A lényeg ott van, hogy különírva időszakaszra, egybeírva pedig fizikai távolságra utal. Érdekes talán úgy megjegyezni, hogy a szóköz miatt hosszabb **ideig** tart leírni, ezért az az időre utal.

Pl. *Pókember hosszútávú hálójárája Bronxtól az Empire State Buildingig tartott. Rövid távon úgy gondolta, jó időt teljesített, de mire odaért, azt látta, hogy Tony Stark már ott várja a páncéljában.*

A középtávú kivétel, mert annak előtagja, a közép nem melléknév, így azt **mindig egybeírjuk**.

9. Igekötő vagy határozószó?

Vannak bizonyos szavaink, amelyek igekötő és határozószóként is funkcionálhatnak a mondatokban/kifejezésekben. Gyakori hiba, keverni a fenti szerepeket a „rá” szóval.

Pl.: *A sötét lovag című filmben Batman rácsatlakozott a különböző mobil eszközökre, hogy megtudja, hol tartózkodik Joker.* (Itt igekötőről van szó.)

Robin, vedd le kérlek a batmobilról a kábelt, ami rá csatlakozik – kérte Batman. (Itt határozószóként szerepel.)

Ragozott formában viszont mindig külön írjuk: *rám gondol, rájuk néz stb.*

10. További fontos változások

Itt most két példát említenék, a teljesség igénye nélkül:

1. A 140. szabály kimondja, hogy két kötőjelet használunk azokban a többszörös összetételekben, amelyeknek előtagja is kötőjellel kapcsolt összetétel (tulajdonnévi vagy betűszós előtag, illetőleg három mássalhangzó találkozása miatt), például: *C-vitamin-adagolás, Kossuth-nóta-éneklés, Nobel-díj-átadás, sakk-készlet-gyűjtemény, tarokk-kártya-játékos, tb-járadék-csökkentés*. Ugyanitt jegyezném meg, hogy ezen elv alapján (is) változott a következő:
régen: e-mail cím -> most: *e-mail-cím* (vagy *ímélcím*)
2. A toldalékolás következtében egymás mellé kerülő három azonos mássalhangzót jelölő betűt kettőzöttre egyszerűsítjük, például: *orra* (= *orr + ra*). A szabály ugyanakkor nem érvényesíthető a tulajdonnevekre (még akkor sem, ha kisbetűs elemükről van szó): *Hermann-nál, Tarr-ról, Mariann-nal; Knorr-ral; Blikk-vel, Szerelmes szonett-tel*. A tulajdonnevek toldalékolásakor tehát egységesen nem érvényesül az egyszerűsítés, a korábban az egyszerűsítés alá tartozó magyar utónevek körében (pl. *Bernadettől* → *Bernadett-től*), illetve a korábban nem szabályozott esetekben sem (pl. *Blikk-vel, Szerelmes szonett-tel*).

Helyesírásunk szabályainak részletes változásait az alábbi linket érheti el bárki:

http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/A_magyar_helyesiras_szabalyai_Valtozasok.pdf